

Република Србија
Апелациони суд у Новом Саду
Пословни број Гж. 72/16
Дана: 9.2.2016. године
Нови Сад

У И М Е Н А Р О Д А !

Апелациони суд у Новом Саду, у већу судија Јулијане Будинчевић, председника већа, Вере Кнежевић-Мандић и Душка Перичина, чланова већа, у правној ствари **тужиоца АА** из ..., против ББ, коју заступа Државно правобранилаштво – Одељење у Суботици, **ради накнаде рехабилитационе штете**, одлучујући о жалби тужиоца изјављеној против пресуде Вишег суда у Суботици, пословни број 9П.15/15 од 3.11.2015. године, у нејавној седници већа одржаној дана 9.2.2016. године, донео је

П Р Е С У Д У

Жалба тужиоца се **ДЕЛИМИЧНО УСВАЈА**, па се пресуда Вишег суда у Суботици пословни број 9П. 15/15 од 3.11.2015. године **ПРЕИНАЧАВА** у побијаном одбијајућем делу из ст. 3. изреке и делу одлуке о трошковима спора из ст. 6. изреке, тако што се обавезује тужена ББ да тужиоцу АА, на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе сада покојних родитеља тужиоца, поред износа од 600.000,00 динара досуђеног првостепеном пресудом, исплати и износ од 1.300.000,00 динара, укупно износ од 1.900.000,00 динара са законском затезном каматом од 3.11.2015. године до исплате, као и да тужиоцу на име трошкова поступка исплати износ од 145.100,00 динара, док се у преосталом побијаном, а непреиначеном делу из ст. 4. и 5. изреке жалба тужиоца **ОДБИЈА** и првостепена пресуда **ПОТВРЂУЈЕ**.

О б р а з л о ж е њ е

Првостепеном пресудом је делимично усвојен тужбени захтев и обавезана је тужена да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете и то за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе сада покојног оца ВВ и сада покојне мајке ГГ исплати износ од 600.000,00 динара са законском затезном каматом почев од 3.11.2015. године до исплате у року од 15 дана од дана пријема писменог отправака пресуде под претњом извршења. Одбијен је тужбени захтев тужиоца у делу којим је тражио да се обавезе тужена да му на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе сада покојних оца и мајке исплати износ преко досуђених 600.000,00 динара па до тражених 10.000.000,00 динара, као и да му на име накнаде нематеријалне штете за претрпљени страх исплати износ од 10.000.000,00

динара. Одбијен је тужбени захтев тужиоца за накнаду материјалне штете, и то захтев за новчану накнаду за обављени, а неплаћени рад у редовно радно време у износу од 20.080.000,00 динара, захтев за новчану накнаду за обављени, а неплаћени прековремени рад у износу од 30.768.600,00 динара, захтев за новчану накнаду на име разлике у висини плате пре и после штетног догађаја у висини од 2.856.960,00 динара, захтев за новчану накнаду за губитак пензија у износу од 3.407.999,90 динара и захтев за новчану накнаду у виду разлике у пензијама у износу од 17.282.000,00 динара. Одбијен је захтев тужиоца за ослобађање од плаћања судских такси и обавезан је тужилац да их плати у три једнаке рате. Одбијен је захтев за накнаду трошкова поступка у укупном износу од 49.500,00 динара.

Против одбијајућег дела наведене пресуде жалбу је благовремено изјавио тужилац из свих законом предвиђених разлога, предлажући да се првостепена пресуда преиначи и у целости усвоји тужбени захтев или укине и предмет врати првостепеном суду на поновно суђење а тужилац ослободи плаћања судске таксе.

Одговор на жалбу није дат.

Жалба тужиоца је делимично основана.

Испитујући побијану пресуду у границама разлога наведених у жалби, пазећи по службеној дужности на битне повреде одредаба парничног поступка у складу са одредбама члана 386. став 3. ЗПП и на правилну примену материјалног права, овај суд је нашао да је побијана пресуда донета без тих повреда, да је чињенично стање потпуно и правилно утврђено, али да је материјално право делимично погрешно примењено у одлуци о висини накнаде нематеријалне штете која је досуђена тужиоцу.

У првостепеном поступку је утврђено да су родитељи тужиоца - отац ВВ, рођен .... године и мајка ГГ, рођена .... године, дана .... године у ... закључили брак у којем су рођени тужилац АА, дана .... године, и његова сестра ДД, дана ... године. Тужичева мајка ГГ је преминула .... године, а отац ВВ дана .... године. ВВ је завршио четири разреда Грађевинске школе и стекао звање квалификованог радника за израду врпци и трака. Запослио се дана .... године у Народном градском одбору у ..., где је радио до .... године. Први пут је ухапшен .... године, након чега је пресудом Среског суда у Суботици број К. 562/1949 од 17.11.1949. године осуђен на казну лишења слободе са принудним радом у трајању од 1 године и 8 месеци због кривичног дела преваре и кри-вичног дела привредне саботаже из члана 5. тачка 15. Закона о сузбијању недопуштене трговине, недопуштене шпекулације и привредне саботаже. Побеглао је из затвора дана ... године, а када је ухваћен одређен му је истражни затвор почев од .... године када се већ теретио и за кривично дело из члана 3. тачка 8. Закона о кривичним делима против народа и државе због тога што се, побегавши из затвора, одметнуо од власти и након скривања од неколико месеци, коначно у фебруару .... године базирао у својој кући, где је путем своје супруге ГГ, такође оптужене, ступио у везу са оптуженима ЋЋ, ЕЕ, ЖЖ, ЗЗ и другима и са истима створио непријатељску организацију са циљем да ову организацију проширују, стварањем нових група да прикупљају новац, оружје и храну, да врше саботаже у радним јединицама где су запослени и да шире непријатељску пропаганду против уставног поретка ФНРЈ. Истог дана, ... године, и против тужичева мајке ГГ је

одређен истражни затвор, а она је оптужена да је новембра месеца .... године постала члан непријатељске организа-ције основане по оптуженом ВВ у циљу насилног обарања власти радног народа, па је као таква врбовала поједина лица за ову организацију и односила им је разна писма оптуженог ВВ, као и усмене директиве знајући за садржину истих, као и за илегални и непријатељски рад поменутих лица, дакле постала је активни члан непријатељске организације која је имала за циљ насилно обарање власти радног народа, па је тиме извршила кривично дело из члана 3. тачка 8. Закона о кривичним делима против народа и државе. У делу пресуде Окружног суда у Суботици под бројем К. 112/1951 који садржи личне податке ВВ и ГГ је наведено да су родитељи двоје малолетне деце. Према тој пресуди која је донета 30.6.1951. године обоје су осуђени. ВВ осуђен је на скупну казну лишења слободе са принудним радом у трајању од 7 година, у коју се казну има урачунати и време проведено у истражном затвору, као и преостали и неиздржани део казне из кривичног предмета К. 562/1949, а по пресуди Среског суда у Суботици од 17.11.1949. године и то 13 месеци и 21 дан лишења слободе са принудним радом. Одређено је да именованом казна почиње дана 26.2.1951. године, а он је осуђен и на конфискацију целокупне имовине, на казну губитка грађанских права и то – бирачког права, права стицаја и вршења функција у друштвеним организацијама и удружењима, права јавног наступања и права ношења почасног звања, ордена и одликовања у трајању од три године по издржаној казни. Оптужена ГГ је осуђена на казну лишења слободе са принудним радом у трајању од 4 година, у коју се казну има урачунати и време проведено у истражном затвору а која почиње дана 26.2.1951. године, као и на конфискацију целокупне имовине и губитак грађанских права и то бирачког права, права стицања и вршења функција у друштвеним организацијама и удружењима, права јавног наступања и права ношења почасног звања, ордена и одликовања у трајању од две године по издржаној казни. Пресудом Врховног суда АП Војводине број Кж. 250/1951 од 9.10.1951. године је првостепена пресуда Окружног суда у Суботици број К. 112/1951 преиначена тако што је оптуженом ВВ повећана казна на 8 година строгог затвора, а радња оптужене ГГ се квалификује као кривично дело из члана 117. став 2. КЗ, те јој је изречена казна снижена на казну строгог затвора у трајању од 3 године.

Пошто су му оба родитеља била у затвору, бригу и васпитање тужиоца је преузела најмлађа сестра његовог оца ИИ, док је бригу о његовој сестри преузео ујак. Почев од ... године па до момента када су му родитељи изашли из затвора тужилац их је само једном видео и то ... године када га је тетка одвела на јавно суђење његових родитеља. Овај догађај је изузетно стресно утицао на тужиоца који је тада имао шест година. Док су им родитељи били у затвору тужилац и његова сестра су расли одвојено. Тужилац је у том периоду за време школске године боравио код тетке, а од пролећа до јесени сваке године код бабе и деде на салашу у ... Салаш је био издвојен од најближег насеља и суседа, његови баба и деда су били стално у пољу, услед чега је тужилац проводио многе дане потпуно сам, што је утицало на његов психофизички развој. Када је његова мајка изашла из затвора и када је ујак довео његову сестру кући, она је за тужиоца била потпуни странац. Једно време нису знали несметано ни да разговарају међусобно, с обзиром на то да је његова сестра говорила мађарски језик, а тужилац српски. У временском периоду док су му родитељи били у затвору тужилац је био психички оптерећен

дешавањима која су повезана са одрастањем без родитељског старања, са доживљајем разочараности, социјалне преосетљивости, неповерљивости, иритабилности, високим степеном анксиозности са намећањем мисли везаних за стресогене околности. Казну лишења слободе својих родитеља је доживљавао и као нарушавање свог угледа – као признања достојанства личности од стране других и части – као личног доживљаја властите вредности, као и нарушавање своје репутације и животних вредности. Он је последице затварања родитеља осећао и након њиховог пуштања на слободу, због промењеног начина опхођења његових вршњака према њему за време школовања, с обзиром на то да је постао дете робијаша, услед чега је изолован, а касније и од стране представника власти који су дискриминаторски поступали током његовог запослења и напредовања у послу. Осим тога, свакодневно је видео и доживљавао здравствено пропадање својих родитеља. Као последица одрастања без родитељског надзора, код тужиоца је настало пролонгирано анксиозно-депресивно стање уз манифестације у виду забринутости, бојазни, нелагодности, стрепње, тензије и преокупираности наведеним. С обзиром на осећај нелагоде, понижености, фрустрације, структуру личности, репутацију у својој средини, уважавање међу вршњацима, повреде части и угледа, тужилац је трпео душевне болове због одрастања без родитељског надзора. Ти душевни болови су у време одласка оца на издржавање казне лишења слободе и наредне две недеље били умереног интензитета, у наредних месец дана су били на граници душевних болова средњег и слабог интензитета, а надаље до одласка мајке на издржавање казне у КПЗ Пожаревац су ти болови били слабог интензитета. Хапшењем мајке дана .... године ти душевни болови су били јаког интензитета током два месеца, потом су били средњег интензитета све до одвођења на јавно суђење родитеља (... године) када се појачава интензитет душевних болова на душевне болове јаког интензитета у трајању од две недеље. Потом се у наредних месец дана ти душевни болови смањују у опсег душевних болова средњег интензитета, а до повратка мајке са издржавања казне лишења слободе су били на граници душевних болова слабог до средњег интензитета. Повратком мајке кући ти душевни болови су били средњег интензитета у првих месец дана, потом су претежно слабог интензитета све до повратка оца кући. Тужилац је током одрастања без родитељског старања, а посебно док је и мајка била на издржавању казне затвора, због наведеног погоршања психичког стања морао улагати појачане напоре у покушају превладавања психичких сметњи.

Виши суд у Суботици је под бројем Рех. 20/13 у предмету рехабилитације покојних ВВ и ГГ донео решење којим је усвојен захтев за законску рехабилитацију именованих лица и утврдио да су они рехабилитовани по сили закона. Утврђено је да су пресуда Окружног суда у Суботици број К. 112/51 од 30.6.1914. године и пресуда Врховног суда АП Војводине број Кж. 250/51 од 9.10.1951. године донете против ВВ и ГГ ништаве у целости од њиховог доношења, те да су ништаве све њихове правне последице. Рехабилитована лица покојни ВВ и ГГ сматрају се неосуђиваним лицима по наведеним пресудама, а време трајања извршења казне по тим пресудама се сматра неоправданим лишењем слободе покојних. Апелациони суд у Новом Саду је решењем број Рехж. 64/14 од 20.3.2014. године потврдио решење Вишег суда у Суботици број Рех. 20/13 од 17.9.2013. године. ВВ је укупно био лишен слободе 6 година 11 месеци и 21 дан.

На основу утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је делимично усвојио захтев тужиоца за накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе његових сада покојних родитеља до висине од 600.000,00 динара са законском затезном каматом од дана првостепеног пресуђења, док су захтев за накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе родитеља тужиоца преко досуђеног износа, као и захтеви за накнаду нематеријалне штете за претрпљени страх и за накнаду материјалне штете у целости одбијени.

Супротно жалбеном указивању тужиоца, Апелациони суд налази да првостепена пресуда није захваћена битном повредом одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП, јер пресуда нема недостатака због којих се не може испитати, будући да је првостепени суд правилном применом одредаба Закона о рехабилитацији одбио захтев тужиоца за накнаду материјалне штете и за своју одлуку је дао ваљано образложење.

Закон о рехабилитацији прописује која су права рехабилитованих лица, а која су права других лица. Права тужиоца, као једног од законских наследника рехабилитованог лица, наведена су у одредбама Закона о рехабилитацији којима се регулишу права других лица.

Одредбом члана 26. став 1. Закона о рехабилитацији („Службени гласник РС“ број 92/2011), прописано је да рехабилитовано лице има право на обештећење за материјалну штету насталу због повреде права и слобода, у складу са законом којим се уређују облигациони односи.

Одредбама члана 3. став 2. Закона о рехабилитацији прописано је да су правне последице рехабилитације за рехабилитовано лице и за друга лица одређена наведеним законом мере уклањања и ублажавања последица ништавих, односно непуноважних аката и радњи, којима су рехабилитована лица лишена живота, слободе или других права из политичких, верских, националних или идеолошких разлога и оне обухватају: право на посебан пензијски стаж, месечну новчану накнаду (посебан додатак); здравствену заштиту и друга права из здравственог осигурања; право на враћање конфисковане имовине или имовине одузете по основу прописа из члана 2. став 1. наведеног закона, односно обештећење за ту имовину; право на обештећење за материјалну и нематеријалну штету (рехабилитационо обештећење). Одредбама члана 20. је таксативно набројано која су од наведених права - права рехабилитованих лица, док су одредбама члана 21. таксативно набројана права других лица.

Према одредби члана 20. рехабилитовано лице има право на посебан пензијски стаж, месечну новчану накнаду (посебан додатак), здравствену заштиту и друга права из здравственог осигурања, право на враћање конфисковане имовине или имовине одузете по основу прописа из члана 2. став 1. овог закона, односно обештећење за ту имовину, као и право на рехабилитационо обештећење. Враћање имовине, односно обештећење за конфисковану или одузету имовину, врши се у складу са законом који уређује враћање одузете имовине и обештећење за одузету имовину.

Права других лица на рехабилитационо обештећење, прописана су одредбама члана 21. став 2. закона, према којима право на рехабилитационо обештећење имају и брачни друг, деца и родитељи, односно браћа, сестре и ванбрачни партнер рехабилитованог лица, у складу са одредбом

члана 26. став 4. закона, док је ставом 3. прописано да наследници рехабилитованог лица имају право на враћање конфисковане имовине или имовине одузете по основу прописа из члана 2. став 1. наведеног закона.

Право на рехабилитационо обештећење регулисано је одредбом члана 26. закона, којом је прописано да рехабилитовано лице има право на обештећење за материјалну штету насталу због повреде права и слободe, у складу са законом којим се уређују облигациони односи (став 1), затим право на враћање наплаћених новчаних казни и трошкова поступка, у ревалоризованом износу, чија се висина одређује тако што се утврђује сразмера наплаћених износа према просечној плати у време наплате у односу на просечну плату у Републици Србији у години у којој се врши враћање (став 2); рехабилитовано лице и лице из члана 7. тачка 5. закона (дете), има право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободe, у складу са законом којим се уређују облигациони односи (став 3). Лица из члана 21. став 2. закона (напред побројана), имају право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због смрти рехабилитованог лица, под условом да је између њих и умрлог рехабилитованог лица постојала трајнија заједница живота, у складу са законом којим се уређују облигациони односи (став 4).

Супротно жалбеним наводима тужиоца, првостепени суд је правилно одбио захтев тужиоца за накнаду материјалне штете за обављени, а не плаћени редовни и прековремени рад, материјалне штете по основу разлике у висини зараде пре и после штетног догађаја, висине штете због губитка пензије за период противправног лишења слободe и висине штете у виду разлике у пензијама коју би покојни отац тужиоца остварио да није било штетног догађаја и оне коју је реално примао, будући да право на ове видове штете, сходно одредбама Закона о рехабилитацији, има искључиво рехабилитовано лице, а не и његови наследници. Како је одредбом члана 1. став 2. Закона о наслеђивању прописано да заоставштину чине сва наслеђивању подобна права која су оставиоцу припадала у тренутку смрти, а Закон о рехабилитацији одредбом члана 21. став 3. изричито прописује да је наслеђивању подобно само право на враћање конфисковане или одузете имовине, односно обештећење за ту имовину, неосновани су жалбени наводи да тужиоцу, као законском наследнику рехабилитованих лица припадају сва права прописана одредбом члана 26. ставови 1-3. Закона о рехабилитацији.

Првостепени суд је правилно поступио и када је одбио захтев тужиоца за накнаду нематеријалне штете по основу претрпљеног страха констатујући да тужилац нема право на накнаду за овај вид штете, будући да је одредбом члана 26. став 4. Закона о рехабилитацији прописано да брачни друг, деца и родитељи, односно браћа, сестре и ванбрачни партнер рехабилитованог лица имају право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због смрти рехабилитованог лица, под условом да је између њих и умрлог рехабилитованог лица постојала трајнија заједница живота, у складу са законом којим се уређују облигациони односи, дакле не и право на накнаду нематеријалне штете за претрпљени страх, па су наводи жалбе тужиоца усмерени на наведено без правног основа.

Одлучујући о захтеву тужиоца за накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободe његових родитеља, првостепени суд је правилном применом члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији, којим је предвиђено да лица из члана 7. тачка 5. овог закона, односно ту-

жилац, као дете лица из члана 1. став 1. наведеног закона, које је за време трајања повреде права и слободе родитеља расло без родитељског старања једног или оба родитеља, пресудио да тужилац има право на накнаду штете за душевне болове због лишења слободе родитеља у складу са одредбама Закона о облигационим односима. Међутим, основани су жалбени наводи тужиоца да је овај износ прениско одмерен. Апелациони суд применом одредбе члана 200. ЗОО налази да је правичан износ накнаде овог вида нематеријалне штете износ од 1.900.000,00 динара, имајући у виду период у коме је тужилац растао без родитељског старања оба родитеља, одвојен од сестре, а потом без једног родитеља, ценећи узраст тужиоца у наведеном периоду и све околности случаја које оправдавају већи износ накнаде, из којих разлога је првостепена пресуда применом одредбе члана 394. ЗПП став 1. тачка 4. ЗПП преиначена на начин као у изреци ове другостепене пресуде.

Како је овом пресудом досуђени износ накнаде повишен, овај суд је, преиспитујући одлуку о трошковима поступка у смислу члана 165. став 2. ЗПП, преиначио и одлуку о трошковима, нашавши да тужиоцу, према успеху у спору односно досуђеном износу накнаде од 1.900.000,00 динара, припадају тражени трошкови на име састава тужбе у износу од 16.500,00 динара, као и трошкови вештачења у износу 12.000,00 динара. Таксе на тужбу и пресуду се тужиоцу, према досуђеном износу накнаде, признају у износима од по 58.300,00 динара, те су укупни трошкови првостепеног поступка који тужиоцу припадају 145.100,00 динара. Тужилац трошкове жалбеног поступка није тражио.

Жалба тужиоца против одлуке првостепеног суда којом је одбијен његов захтев за ослобађање плаћања таксе није основана. Правилно првостепени суд у побијаној одлуци наводи да се одредба члана 12. ст. 2. Закона о рехабилитацији, која прописује да је подносилац захтева у поступку рехабилитације ослобођен плаћања трошкова поступка, не односи на поступак по захтеву за накнаду рехабилитационе штете, који је посебан поступак у односу на рехабилитациони и спроводи се не по одредбама ванпарничног поступка већ по одредбама ЗПП, који пак прописује услове под којима странка може бити ослобођена плаћања судске таксе. Како је првостепени суд, правилном применом одредаба чл. 10. Закона о судским таксама и члана 169. ЗПП, правилно оценио да укупна примања и имовно стање тужиоца нису такви да би се плаћањем таксе угрозила материјална сигурност тужиоца и чланова његове породице, применом чл.401.ст.1. т.2. ЗПП ово решење првостепеног суда, садржано у побијаној пресуди, потврђено.

На основу свега изнетог, применом одредаба члана 390, 394. став 1. тачка 4. и 401. ст .1. т. 2. ЗПП, одлучено је као у изреци ове пресуде.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА-СУДИЈА

Јулијана Будинчевић, с.р.

Зто:

Напомена:

Рев 921/2016 од 15.09.2017.године одбија се као неоснована ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 72/16 од 09.02.2016.године у делу изреке којим је одбијена жалба тужиоца и потврђена пресуда Вишег суда у Суботици П 15/15 од 03.11.2015.године у ставу четири и пет изреке.